Kuntaliitto
Kommunförbundet

Lausunto

Dnro 696/03/2018

1.10.2018

Annika Korpela

Eduskunnan lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönne

HE 120/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle rikoslain 6 luvun 10 §:n ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta

Eduskunnan lakivaliokunta pyytää kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle 6 luvun 10§ yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta. Lausuntoa pyydetään erityisesti päihdepalvelujen osalta.

Esityksessä ehdotetaan, että rikoslain ehdollisen vankeusrangaistuksen oheisseuraamuksia koskevaa järjestelmää täydennetään säätämällä rikoksen 21 vuotta täyttäneenä tehneille uudeksi oheisseuraamukseksi valvonta. Rikoksen 21 vuotta täyttäneenä tehnyt voitaisiin tuomita ehdollisen vankeuden tehosteeksi valvontaan yhden vuoden kolmen kuukauden ajaksi, jos tämä olisi tekijän aikaisempi rikollisuus, hänen henkilökohtaiset olonsa ja rikokseen johtaneet seikat huomioon ottaen tarpeen uusien rikosten ehkäisemiseksi. Valvontaan voitaisiin tuomita myös sillä perusteella, että ehdollista vankeutta yksinään olisi pidettävä riittämättömänä rangaistuksena rikoksesta. Tämän lisäksi ehdotetaan ehdollisen vankeuden oikeusseuraamuksena tuomittavana yhdyskuntapalvelun enimmäistuntimäärän nostamista 90 tunnista 120 tuntiin.

Valvontaan määräämisen tavoitteena on uusintarikollisuuden ehkäiseminen. Tähän tavoitteeseen pyritään valvontatapaamisilla, mahdollisesti päihdehoitoa sisältävillä tukitoimilla sekä Rikosseuraamuslaitoksen ohjelmatyöllä.

Esityksen perusteella valvontaan voisi sisältyä enintään 30 tuntia sosiaali- ja terveydenhuollon julkisen tai yksityisen palveluntuottajan järjestämää kuntoutusta tai avohoitoa. Käytännössä kyse on päihdekuntoutuksesta tai avohoitona järjestettävästä päihdehoidosta. Kuntoutus tai avohoito integroitaisiin aikuisten valvontaan siten, että niihin sovellettaisiin lähtökohtaisesti samoja sääntöjä kuin normaalitilanteessa rikosoikeudellisen järjestelmän ulkopuolella. Aikuisten valvontaa koskevalla sääntelyllä ei luotaisi uusia kuntoutuksia tai avohoitoja, vaan ehdotettavaan valvontaan luettaisiin enintään 30 tunnin osalta tällaisen yhteiskunnan normaalipalvelun hyödyntäminen. Henkilöllä jolle on oheisseuraamuksen tuomittu valvontaa ei esityksen perusteella olisi mitään etusijaa kysymyksessä oleviin palveluihin.

Nyt suunniteltu aikuisten valvonta laajentaisi henkilöiden pääsyä päihdekuntoutukseen. Nykyjärjestelmässä henkilö, joka on tuomittu vain ehdolliseen vankeuteen ilman oheisseuraamuksia, ei voi päästä toimintaohjelmiin. Kuntaliiton pitää hyvänä, että valvonnan myötä laajemmalla joukolla päihdeongelmaisia on pääsy Rikosseuraamuslaitoksen palveluiden piiriin.

Oikeusministeriö asettaman ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksia koskevan työryhmän mietinnössä (Mietintöjä ja lausuntoja 2/2018) käsiteltiin päihdepalvelujen kustannusten jakautumista kuntien ja rikosseuraamuslaitosten välillä. Rikosseuraamuslaitoksen selvityksen perusteella kustannusten jakautuminen vaihtelee kunta- ja tapauskohtaisesti. Jossain tapauksissa Rikosseuraamuslaitos on maksanut kustannukset päihdehuollosta, vaikka asiakas olisi palveluihin muutenkin oikeutettu ja välillä taas kunta on vastannut kustannuksista, kun on edetty normaaleja palvelukanavia pitkin. Osin tämä ero johtuu siitä, että hoitoa ei ole voitu jäädä jonottamaan vaan palvelua on tarvittu heti.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan palveluiden tarjoaminen nykyisten palvelujärjestelmien puitteissa voi olla haasteellista. Palveluiden saatavuudessa voi olla suuriakin alueellisia eroja. Jos

henkilö on sitoutunut avohoitoon olisi tärkeää, että hän pääsisi siihen mahdollisimman nopeasti. Valvontaan tuomitut henkilöt voivat päihdepalvelujen suhteen olla hyvinkin eriarvoisessa asemassa riippuen siitä, minkälaisia palveluita oma kotikunta voi hänelle tarjota.

Esityksen perusteella yhdyskuntaseuraamuksiin voi nykyään jo sisältyä monen tyyppistä päihdehoitoa ja -kuntoutusta. Kaikkiin yhdyskuntaseuraamuksiin voi esim. sisältyä päihdeongelmien vähentämiseen suunnattuja Rikosseuraamuslaitoksen motivointiohjelmia ja vapaamuotoisempaa muutostyöskentelyä. Kuntaliitto pitää erityisen hyvänä Rikosseuraamuslaitoksen motivointiohjelmia.

Kuntaliiton katsoo, että olisi hyvä, jos Rikosseuraamuslaitos olisi myös vastuussa valvontaan sisältyvästä päihdehoidosta. Rikosseuraamuslaitoksen muutostyöskentelyn ja motivoinnin jälkeen valvontaan tuomittu henkilö voisi halutessaan kiinnittyä päihdepalveluihin kuntalaisena. Rikosseuraamuslaitoksen motivointiohjelmat ja muutostyöskentely on nimenomaan laadittu rikoksesta tuomituille ja vastaa heidän tarpeitaan.

Koska kustannusvastuu kuntien ja Rikosseuraamuslaitoksen välillä vaihtelee käytännössä jo nyt tulisi Kuntaliiton näkemyksen mukaan valtion vastata tulevaisuudessa kaikista kustannuksista jotka liittyvät ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksiin, myös valvontaan sisältyvästä avohoidosta ja kuntoutuksesta. Näin vastuu olisi selkeä, eikäkä kunnat olisi eriarvoisessa asemassa kustannusvastuun osalta.

Avohoito ja kuntoutus valvonnan osana vaati henkilön suostumuksen, kyse ei ole tahdosta riippumattomasta hoidosta. Huomioitavaa on, että henkilöllä on näin olleen lainsäädännön näkökulmasta itsemääräämisoikeus, eli oikeus muuttaa mielensä hoidon tai kuntoutuksen tarpeellisuudesta. Olisikin tärkeää, että seuraamusselvitys tehtäisiin perusteellisesti ja laadullisesti hyvin. Kuntaliiton näkemyksen mukaan myös Rikosseuraamuslaitoksen vastuu päihdehoidosta muutostyöskentelyn ja motivoinnin kautta saattaisi edesauttaa henkilön sitoutumista jatkossa hoitoon tai kuntoutukseen. Näin vältyttäisiin tilanteista, jossa avohoito tai kuntoutus keskeytyy esim. siitä syystä, että tuomittu ei ole tiennyt mihin hän sitoutuu.

SUOMEN KUNTALIITTO

Annika Korpela
Lakimies